

Evaluatie Programma Integratie en Participatie in de regio Alkmaar

Samenvatting

Antoniek Vermeulen
Marlinda van der Hoff
Micky Out
Ruth Yohannes

Evaluatie Programma Integratie en Participatie in de regio Alkmaar

Antoniek Vermeulen
Marlinda van der Hoff
Micky Out
Ruth Yohannes

Utrecht, mei 2020

Inhoud

Samenvatting	3
Inleiding	6
1 Beschrijving van het Programma Integratie en Participatie	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Doelstelling	8
1.3 Het programma	8
2 Resultaten	12
2.1 Aantal deelnemers	12
2.2 Resultaten basisprogramma	13
2.3 Resultaten vervolgprogramma	14
2.4 Kwalitatieve resultaten	16
3 Werking	19
3.1 Wat werkt goed?	19
3.2 Wat kan beter?	21
3.3 Werkzame elementen	27
3.4 De werkzaamheid voor verschillende groepen	30
4 Conclusies en aanbevelingen	32
4.1 Conclusies	32
4.2 Aanbevelingen	33
Bijlage	36

Samenvatting

De gemeenten in de regio Alkmaar voeren sinds mei 2017 een Programma Integratie en Participatie uit om nieuwkomers te ondersteunen bij hun inburgering, (re)integratie en participatie. Het basisprogramma wordt uitgevoerd door VluchtelingenWerk en duurt zes maanden. Het vervolprogramma wordt uitgevoerd door de re-integratiebedrijven Thobs, Fith en de Werkmeester en duurt een jaar.

De gemeenten in de regio Alkmaar hebben het Verwey-Jonker Instituut gevraagd een evaluatie uit te voeren van het Programma Integratie en Participatie van statushouders. Doel van het onderzoek is dat de gemeenten inzichten opdoen die van belang zijn voor het ontwikkelen van het beleid en een vervolgaanpak op het vlak van inburgering, re-integratie en participatie van statushouders.

De centrale onderzoeksvraag is: Wat werkt goed in het programma, wat werkt minder goed, voor welke doelgroepen, hoe werkt het en onder welke voorwaarden?

Positieve resultaten

Het programma heeft goede resultaten behaald. Meer dan 80% van alle statushouders die het vervolprogramma doorlopen hebben, heeft ten tijde van de afronding betaald of onbetaald werk of volgt een opleiding. De cijfers bieden echter geen informatie over het aantal uren dat deze mensen werken of een opleiding volgen. Ook zeggen de cijfers niets over de mate waarin het werk of de opleiding passend is – en dus duurzaam – bij het niveau en de belangstelling van de statushouder.

In interviews met statushouders zijn de volgende positieve resultaten het meest genoemd:

- Goed bereik, weinig uitval, veel geleerd.
- Meer deelname aan de samenleving.
- Betere taalontwikkeling en grotere zelfredzaamheid.
- Meer ervaring en expertise bij de re-integratiebedrijven.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat het programma een aantal sterke kanten heeft. De tevredenheid over de werkwijze van de uitvoerende organisaties is groot. Dit geldt ook voor de rol van de klantmanagers, met name voor die van de dedicated klantmanagers. De samenwerking tussen de gemeenten en alle betrokken organisaties wordt zeer gewaardeerd. De randvoorwaarden - tijd, geld, deskundigheid - zijn dankzij het programma aanwezig om statushouders goed en op maat te kunnen begeleiden. Statushouders zijn gemotiveerd en zien het programma als een belangrijk instrument om aan (vrijwilligers)werk of een opleiding te komen. Het programma heeft er ook toe geleid dat werkgevers meer kennis en ervaring hebben opgedaan in het werken met statushouders.

Aandachtspunten

Er zijn verschillende aandachtspunten uit het onderzoek naar voren gekomen.

- Statushouders zijn over het algemeen zeer tevreden over het programma, maar geven wel aan weinig zicht te hebben op welke organisatie nu precies wat biedt en wat zij van hun verschillende begeleiders kunnen verwachten. Sommigen hadden hogere verwachtingen van de frequentie van de contacten met hun begeleiders.
- Uitgangspunt van het Programma Integratie en Participatie was dat het basisprogramma al van start zou gaan in het AZC. Dat blijkt lang niet altijd te lukken; alleen bij statushouders uit het AZC Heerhugowaard is VluchtelingenWerk al gestart met de begeleiding.
- Ondanks de nauwe samenwerking tussen gemeenten en organisaties op programma-niveau, kan de afstemming en samenwerking op klantniveau nog beter. Er is sprake van onvoldoende informatieoverdracht tussen uitvoerende organisaties, waardoor de statushouder bij de overgang naar een nieuwe organisatie steeds opnieuw zijn of haar verhaal moet doen. Soms zijn organisaties - die met eenzelfde statushouder bezig zijn - niet op de hoogte van elkaar werkzaamheden. Er is behoefte aan één regiefunctie per statushouder, bijvoorbeeld in de vorm van een dedicated klantmanager.

- De doorlooptijd van het programma blijkt in de praktijk te kort te zijn. Het pad van aankomst in een gemeente naar volledige integratie en volwaardige deelname aan de samenleving vergt meerdere jaren, zo blijkt uit de ervaringen met het programma.
- De gemeentelijke sturing op het programma is goed, maar kan op een aantal punten nog verbeterd worden. Ook kunnen beleid en uitvoering nog meer samenwerken, waardoor praktijkknelpunten sneller kunnen worden opgelost. Bovendien kan beleid effectiever worden ingericht, zodat het nauwer aansluit op de praktijk.

Andere aandachtspunten die nog zijn genoemd, zijn:

- De begeleiding in het basisprogramma door vrijwilligers is kwetsbaar en stelt hoge eisen aan de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerde vrijwilligers en voldoende professionele begeleiding van de vrijwilligers.
- Taallessen zijn te weinig intensief. Met name in de beginfase is er veel behoefte aan meer en meer praktijkgerichte taallessen.
- De inburgering staat los van de re-integratie. In de praktijk levert het organisatorische (agenda)problemen op voor statushouders om beide trajecten goed te combineren.
- Ontbreken van randvoorwaarden voor statushouders: financiering voor kinderopvang en reiskosten zijn niet altijd geregeld waardoor sommige statushouders belemmeringen ervaren voor deelname aan het programma.

Werkzame elementen

Uit het onderzoek zijn een aantal werkzame elementen naar voren gekomen die een belangrijke rol hebben gespeeld in het behalen van positieve resultaten voor statushouders:

- Vroegtijdig starten met het programma.
- De combinatie tussen individuele begeleiding en groepsbegeleiding.

- Focus op werkvaardigheden en toeleiding naar werk met daarbij aandacht voor de taal (tolken) en de culturele gewoonten.
- Maatwerk in de uitvoering.
- Voldoende tijd voor de begeleiding.
- Vrijwilligerswerk als een belangrijke tussenstap naar werk.
- Versterking van het netwerk van de statushouder.

Voor vrouwen met kinderen bleek deelname aan het programma soms lastig. Hoogopgeleide statushouders bleken soms in een moeilijke positie te zitten, waar het programma niet altijd een adequaat antwoord op had.

Aanbevelingen

Op basis van analyse van de uitkomsten van het onderzoek zijn aanbevelingen geformuleerd waar de gemeente lessen uit kan trekken voor de vervolgfase op het gebied van integratie en participatie van statushouders:

- Behoud de werkzame elementen in een vervolgaanpak.
- Bouw de mogelijkheden voor maatwerk verder uit, bijvoorbeeld door meer diversiteit in het aanbod te realiseren en de doorlooptijd van het programma per statushouder flexibel te maken.
- Bied een geïntegreerd en overzichtelijk aanbod aan waarin integratie en participatie hand in hand gaan met taal- en inburgeringslessen.
- Versterk de samenwerking en informatie-uitwisseling tussen uitvoerende organisaties op klantniveau.
- Begin al op het AZC met taallessen en andere vormen van begeleiding.
- Houd er voor een vervolgaanpak rekening mee dat zelfredzaamheid en participatie aan de samenleving langere tijd en intensiever begeleiding vragen dan in een eerste half jaar of jaar geboden kan worden.

- Zorg bij de start van een programma voor intensief taalonderwijs, indien mogelijk aangevuld met (vrijwilligers)activiteiten met veel mogelijkheden om de taal te oefenen.
- Zet vol in op duurzame uitstroom naar werk dat aansluit bij het niveau en de belangstelling van de statushouder, en denk na over extra ondersteuning aan statushouders die kiezen voor banen waarvoor krapte op de arbeidsmarkt bestaat.
- Betrek als gemeenten de uitvoerende organisaties bij inhoud en inrichting van de vervolgaanpak; zorg voor kennis delen, gezamenlijk oplossen van knelpunten en uitwisselen van best practices.

Colofon

Opdrachtgever
Auteurs

Gemeente Alkmaar
Drs. A.Q.T.M. Vermeulen
A.M.L. Hoff, MSc
M. Out, MSc
R. Yohannes, MSc

Uitgave

Verwey-Jonker Instituut
Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht
T (030) 230 07 99
E secr@verwey-jonker.nl
I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>.

ISBN 978-94-6409-010-9

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2020.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

De gemeenten in de regio Alkmaar voeren sinds mei 2017 een Programma Integratie en Participatie uit om statushouders te ondersteunen bij hun inburgering, integratie en participatie. In het kader van de Veranderopgave Inburgering (VOI) heeft het Verwey-Jonker Instituut dit programma geëvalueerd. Hiermee kunnen deze en andere gemeenten inzichten opdoen die van belang zijn voor het ontwikkelen van het beleid en een vervolgaanpak op het vlak van inburgering, integratie en participatie van statushouders. De resultaten van het programma zijn goed: een groot deel van de statushouders heeft, bij afronding van het programma, betaald of onbetaald werk of volgt een opleiding. Statushouders geven aan dat ze veel hebben geleerd en dat deelname aan het programma goed was voor hun taalontwikkeling en zelfredzaamheid. In dit rapport wordt ingegaan op de resultaten, werkzame elementen en verbeterpunten voor de aanpak van de gemeenten in de regio Alkmaar. Tot slot formuleren de onderzoekers een aantal aanbevelingen.